

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

2.1. Suomen luonnon monimuotoisuuden tila heikkenee edelleen

Maatalouden käytössä olevasta maasta vain murto-osa on nykyisin laidunmaita tai perinteisiä niitty-ympäristöjä. On myös mahdollista, että suositellut ruokavalion muutokset ja vähenevä kotieläintuotanto vaikuttavat siihen, että tulevaisuudessa eläinten laidunmaiden käyttö vähenee entisestään ja alueiden säilyttäminen vaatii nykyistä paljon voimakkaampia toimenpiteitä ja kokonaan uudenlaisia toteuttamismalleja.

Perinnemaisemien hoito voi jo nykyisten käytäntöjen mukaan antaa hoitajalle merkittävää toimeentuloa sekä mahdollisuuksia yhdistää hoitoa matkailuun ja esimerkiksi paimennuslomiin yms. Tätä mahdollisuutta tulisi edistää aktiivisesti.

Aktiiviviljelyn nopea vähentyminen vaarantaa merkittävästi monimuotoisten maatalousympäristöjen säilymisen: Lapissa on jo laajasti alueita, jotka ovat aiemmin olleet viljelyn piirissä ja viljelyn loputtua heinittyneet, pensoittuneet ja lopulta jopa kasvaneet puustoa. Perinteinen runsas niittylajisto on samalla hävinnyt.

3.1 ja 3.2 Päätaavoite ja tarkemmat tavoitteet

3.1. Päätaavoite

Strategiassa todetaan, että sen toimenpiteet saavat aikaan myönteisiä vaikutuksia jo hyvin pian ja viimeistään vuodesta 2025 eteenpäin. Toimenpiteiden seurauksena elinympäristöjen rakenteen ja toiminnan kehitys kerrotaan voitavan kääntää positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet vaikuttavat epärealistisilta. Esimerkiksi soiden ennallistamisen seuranta tutkimuksista tiedetään, että positiivista hydrologista kehitystä voidaan saada alkuun 5 – 10 vuoden kuluessa, mutta lajiston elpymiseen tuo aika ei vielä riitä. Tekstin perusteella epäselväksi, millä perusteella myönteisiä vaikutuksia tullaan saamaan viimeistään vuodesta 2025 eteenpäin. Ekologiset aikaviiveet tarkoittava sitä, myönteiset vaikutukset eivät yleensä realisoidu samaan aikaan korjaavien toimenpiteiden kanssa. Jo heikkenevän kehityksen pysäyttäminen muutamassa vuodessa vaatii huomattavia uusia toimenpiteitä. Kehityksen kääntäminen positiiviseksi tällä aikajänteellä lienee erittäin vaikeaa.

Mitä tarkoittaa, että akuutti uhanalaistumiskehitys voidaan pysäyttää vuoteen 2035 mennessä, mutta uhanalaisten lajien ja luontotyyppien heikkeneminen voidaan todennäköisesti pysäyttää vasta vuoden 2035 jälkeen? Tämä vaatisi selventämistä. Mitä tarkoittaa akuutti uhanalaistumiskehitys ja miten se eroaa lajien ja luontotyyppien heikkenemisestä?

Edellisessä biodiversiteettistrategiassa tavoiteltiin vaikutuksia aikavälillä 2013-2020. Niitä ei pääasiassa saavutettu, kuten kappaleessa 2.3 todetaan. On ongelmallista, että vertailuvuotta siirretään uudella strategiakaudella kymmenen vuotta eteenpäin. Tavoite luontopositiivisesta Suomesta siirtyy aina tulevaisuuteen.

3.2. Tarkemmat tavoitteet

Suurin osa tavoitteista on asetettu vuosille 2030 tai 2035. Luonnon kannalta ei ole oleellista, tapahtuuko toimenpide 2030 tai 2035, koska se ei joka tapauksessa pysty reagoimaan muutokseen niin, että negatiivinen kehitys kääntyy positiiviseksi vuonna 2035. Aikajänne on yksinkertaisesti liian lyhyt, vaikka kaikki tehtävissä oleva saataisiin toteutumaan kustannuksista välittämättä.

Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen ovat keskeisiä toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin voitaisiin ajatella päästävän. Ne ovat kestävyysmurroksen työkaluja ja toteutuessaan voivat olla vaikutuksiltaan varsinaisia luonnonsuojelun toimenpiteitä merkittävämpiä. Suurimmassa osassa näistä tavoitevuosi on kuitenkin vasta 2035. Ekologisten aikaviiveiden vuoksi luonto ei pysty reagoimaan vuonna 2035 tapahtuvaan vuonna 2035.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

3.3.1. Uhanalaistumisen pysäyttäminen

Tavoitteessa ei oteta huomioon sitä, että uhanalaisuusarviointi nojaa vahvasti lajien ja luontotyyppien seurantaan, joista molemmat on tällä hetkellä puutteellisesti resursoitu ja järjestetty. Ilman riittävää ajantasaista seurantatietoa uhanalaisuusluokan muutos ei voi perustua aitoon muutokseen eikä siitä voida laskea Red List Indexiä. Strategian kappaleessa 3.3. todetaan, että luotettavan, maantieteellisesti kattavan ja pitkäaikaisia aikasarjoja tarjoavan seurantatiedon saatavuus ja kehitysnäkymät ovat ohjanneet tavoite- ja seurantaulottuvuuksien valintaa. Epäselväksi jää, onko tiedostettu, miten paljon pohjatyötä lajien ja luontotyyppien seuranta, uhanalaisuusarviointi ja Red List Indexin laskeminen aidosti vaativat.

Strategiassa todetaan, että luontotyyppien uhanalaisuuden muutokset ovat pääsääntöisesti lajeja hitaampia. Lukijalle jää epäselväksi, mihin tämä perustuu. Ennallistamisen seurannoista tiedetään, että yleinen lajisto (=luontotyyppien tyyppilajisto) muuttuu nopeammin kuin harvinainen (=uhanalaiset lajit).

”Luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen trendin voidaan katsoa olevan paraneva, kun vuoteen 2035 mennessä on tehty riittävästi luontotyyppien palautumista edistäviä toimenpiteitä, joilla on lisätty harvinaistuneiden luontotyyppien pinta-alaa ja parannettu kaikkien uhanalaisten luontotyyppien rakennetta ja toimintaa.” Tähänastisten seurantojen perusteella ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteiden ekologinen vaikuttavuus ei ole ollut

kaikin puolin vakuuttavaa. Ei siten voida vetää yhtäläisyysmerkkiä näiden kahden asian välillä. Se, että tehdään toimenpiteitä x hehtaarilla ei automaattisesti tarkoita, että tila parani x hehtaarilla. Myös ekologinen aikaviive on otettava huomioon.

Tavoite T1.2 edellyttäisi, että uhanalaisuusarviointi tehtäisiin vuosina 2030 ja 2035. Jotta mitään aitoa muutosta voitaisiin havaita, tulisi näiden arviointien välillä tehdä myös konkreettista esiintymien seuranta.

Strategia ei sisällä konkreettisia toimenpiteitä, joilla kuhunkin tavoitteeseen päästään.

3.3.2. Lajiyhteisöjen elpyminen

Tavoite edellyttää uusien seurantojen perustamista useiden lajiryhmäindeksien osalta, mikä on erittäin kannatettavaa, mutta on epäselvää, miten tämä on mahdollista toteuttaa aiotussa aikataulussa niin, että seurantatuloksia saadaan käyttöön ennen vuotta 2035.

3.3.3 Elinympäristön laadun parantaminen

Metsäelinympäristöjä koskevat tavoitteet ovat kannatettavia ja oikeansuuntaisia, mutta ekologisten aikaviiveiden vuoksi kovin suuria muutoksia ei ole odotettavissa vielä vuoteen 2035 mennessä.

Soiden tilan parantamiseksi asetut tavoitteet ovat kunnianhimoisia. Jo heikkenemisen pysäyttäminen on kova tavoite. Strategian mukaan siihen voidaan päästä kieltämällä soiden ojitukset ja ennallistamalla koko ajan heikkenevät ojitetut suot. Tilan parantaminen tapahtuu viiveellä, kuten edellä on todettu soiden ennallistamista koskeviin tutkimuksiin pohjautuen. Toimenpiteiden hyödyt realisoituvat pääasiassa vasta strategiakauden jälkeen.

Sisävesien osalta todetaan tavoitteen olevan vesienhoidon mukaisesti kaikkien pintavesien vähintään hyvä ekologinen tila ja tilan heikkenemisen estäminen. Virtavesien osalta tulisi toteuttaa myös Suomen vaelluskalastrategiaa. Lisäksi tulisi tavoitella elinympäristön laadun

parantamista myös pienvesissä sekä niissä vesistöissä, jotka eivät ole vesienhoidon seurannan piirissä.

Maatalousympäristöissä tavoitellaan luonnon monimuotoisuuden selkeää lisäystä: tavoitteena vuoteen 2030 on, että luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä maisemapiirteitä tulee olla 10 % maatalousmaasta. Lisäksi Suomi sitoutuu EU:n strategian mukaan kemiallisten torjunta-aineiden käytön ja niiden aiheuttamien riskien pienentämiseen 50 %:lla sekä ravinnehävikin pienentämiseen 50 %:lla, jolloin myös lannoitteiden käyttö vähenee vähintään 20 prosenttia. Maatilojen kannattavuuskriisi ja varsinkin kotieläintilojen merkittävä väheneminen uhkaa tavoitteita ja tavoite tulee vaikeutumaan vuosi vuodelta.

Tavoite, että poronhoito tukee tunturiluonnon säilymistä, on kannatettava. Porotaloudessa tavoitteena on suunnitella paliskunta-kohtaisten laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat niin, että porotalouden toimintaedellytykset jatkuvat hyvänä myös tulevaisuudessa. Porotalous voi myös joissakin tapauksissa uhata arkaa tunturiluontoa: elinkeinojen yhteensovitusta joudutaan tekemään jatkuvasti ja arvioimaan hyötyjä ja haittoja. Joissakin tapauksissa porotaloutta voidaan joutua rajoittamaan, jos laidunnus uhkaa lajien säilymistä.

Tunturiluonnon säilymisessä merkittävä rooli on myös kestävän matkailun toteuttamisella. Tunturiluonnon säilyminen on lappilaisille erityisen tärkeää. Koska matkailu on yksi Lapin pääelinkeinoista, tavoitteena matkailussakin on kohti kestävää matkailua. Lapissa tavoite on saada matkailusta ympärivuotista, jolloin matkailupaine kohdistuisi tasaisemmin eri alueille ja toisena tavoitteena on matkailuviipymän pidentäminen, joka palvelisi osin samaa tavoitetta. Yhteistyö matkailuyritysten kanssa toiminnan suunnittelussa sekä kestävää matkailua tukeva infra säästää luontoa ja matkailijat voidaan ohjata liikkumaan luonnossa kestäväällä tavalla. Kestävän matkailun tavoitteet ovat siis yhteneväisiä tämän tavoitteen kanssa, mutta voi olla, että matkailussa joudutaan tulevaisuudessa myös rajoituksiin luonnon herkkien alueiden suojelemiseksi, jos matkailupaine kasvaa liian suureksi.

Vaihtamalla urea harmaaorvakkaan lisättäisiin kerralla huomattava määrä Suomen luomukeruualueeseen kelpaavaa metsäalaa. Käyttöä voitaisiin edistää kannustimilla.

T3.5.3 Laiduntaminen lisääntyy

Tavoite laiduntamisen lisäämiseksi on erittäin haastava tilanteessa, jossa kotieläinten määrä vähenee. Nykyisillä toimenpiteillä on epärealistista, että se onnistuisi ainakaan lyhyellä aikavälillä. Aktivoimalla uusia toimijoita mm. kolmannelta sektorilta, on voitu vaikuttaa positiivisesti perinnebiotooppien säilymiseen, mutta hoidon järjestäminen ja toiminnan jatkuvuus on osoittautunut haasteelliseksi. Tulisi enenevässä määrin kehittää malleja, jotka eivät perustu jatkuvaan julkisen tuen maksamiseen, vaan tuloa kertyisi maisemaa taloudellisesti hyödyntäviltä tahoilta esim. matkailuyrityksiltä.

3.3.4. Ekosysteemien toiminnan turvaaminen ja parantaminen

Ekosysteemien toiminnan turvaaminen on tärkeää paitsi ihmiselle tärkeiden ekosysteemiprosessien myös aiemmissa alakappaleissa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

T4 Ekosysteemien toiminnan kehityssuunnat ovat paranevia vuoteen 2030 mennessä Useat tavoitteet eivät ole riittävän konkreettisia, jotta niiden toteutumisen seuranta olisi mahdollista. On epäselvää, miten tavoitteiden toteutumista mitataan ja milloin ne voidaan tulkita toteutuneiksi. Tavoitteet sinänsä ovat hyviä ja kannatettavia.

T4.1. Hiilirikkaiden ekosysteemien ennallistamista lisätään merkittävästi luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen yhtäaikaiseksi vahvistamiseksi.

Ennallistamiskohteeksi tulisi valita kustannustehokkaimmat alueet missä tutkimukseen perustuen saadaan lisää hiilensidontaa kustannustehokkaasti verrattuna siihen, että alue jätetään ennallistamatta. Nykyisessä taloustilanteessa joudutaan arvottamaan resursseja ja kohteita aiempaa tarkemmin, jotta kaikista arvokkaimmat kohteet voidaan ennallistaa. Ennallistaminen ei saa aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle.

T4.3. Ekosysteemien luontaisia ravinnekiertoja ja lajistollista monimuotoisuutta lisäämällä parannetaan huoltovarmuutta.

Huoltovarmuuden parantaminen on kannatettavaa: se voidaan tehdä varmistamalla maatalousyrittäjille riittävä toimeentulo ja kannustimet luonnonhoitoon. Nykyisellä kehityksellä tätä ei voida varmistaa ja näköpiirissä on varsinkin kotieläinten määrän ja siten esimerkiksi laiduntamisen jatkuva väheneminen. Maataloustuottajille tulee varmistaa riittävä tulokehitys ja kompensatio, mikäli alueita halutaan muuhun kuin normaaliin tuotantoon.

3.3.5 Geneettistä monimuotoisuutta koskevat tavoitteet

T6 Geneettinen monimuotoisuus ei vähene

T6.1 Domestikoitujen lajien ja niiden luonnonvaraisen sukulaisten monimuotoisuus turvataan maa- ja metsätaloudessa.

On tärkeää, ettei geneettinen monimuotoisuus vähene ja se jopa elpyy. Alkuperäisrotujen suojelemiseksi on tehty merkittävää työtä ja viime aikoina on mm. varmistettu lapinlehmälle hyvät olosuhteet rodun säilymiselle. Jotta kiinnostus alkuperäisrotuihin käytännön tiloilla kasvaisi, toiminta vaatisi paljon nykyistä enemmän resursseja ja kannustimia. Käytännössä alkuperäisrotuisten eläinten määrää saisi lisättyä vain, jos tuki olisi verrattavissa yleisimmistä nautaroduista saatavaan tuloon. Alkuperäisrotujen tuotos on niin heikko, ettei se kannustaa tuottajaa ko. eläinten pitoon. Lapinlehmien määrä on elvytystoimista huolimatta nykyisinkin alhaisella tasolla eikä nykytoimin ole näkyvissä karjamäärän kasvua.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

3.4. Suojelu ja ennallistaminen

3.4.1 Suojelu

Lapissa on alueita metsä- ja kitumaalla eri tavoin suojelun piirissä kaikkiaan 32,2 % (lakisääteisesti suojeltua 24,3 %; talousmetsien yhteydessä tapahtuvaa suojelua 3,3; luontoarvojen suojelua tukevia metsiä 4,6 %). Jos mukaan lasketaan vain metsämaa (metsänkäsittelyn piirissä oleva metsämaa), luku on 21,6 %. Koko Suomessa suojelluista metsistä on valtion mailla 87 % ja Lapissa 98 % (Lähde: Arktinen älykäs metsäverkosto -

hanke, 2020, LUKE; Tilastotietokanta ja Metsähallitus).

Strategiassa todetaan, että tiukasti suojeltujen alueiden rauhoitusmääräysten tulee turvata alueiden ekologian kannalta tärkeiden rakennepiirteiden ja prosessien säilyminen ja luontainen kehittyminen. Lapissa ja muualla Suomessa on kuitenkin perustettu yksityismailla rantojen- ja harjijensuojeluohjelman sekä Metso-ohjelman kohteita, joilla metsätalous, ojitus tai muu suojeluarvoja heikentävä toiminta on sallittua. Näiden alueiden pinta-ala tulisi selvittää eikä sitä tulisi laskea mukaan 10 % tiukkaan suojelutavoitteeseen.

Suojelualueiden suojelutavoitteiden seuranta on tärkeä asia, mutta sitä ei ole riittävällä tavalla järjestetty tällä hetkellä valtion laajoja suojelukohteita lukuun ottamatta.

Suomen tulee sitoutua EU:n biodiversiteettistrategian kaikille jäsenmaille yhteiseen tavoitteeseen, jonka mukaan kaikki jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät tulee suojella tiukasti. Lapilla on merkittävä rooli tämän tavoitteen toteuttamisessa. Suojeltua metsämaan pinta-alaa tulee vuonna 2035 olla vähintään kymmenen prosenttia, joka edellyttää 3,1 prosenttiyksikön kasvua nykyiseen verrattuna. Viimeisten vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu tulee osaltaan kasvattamaan suojeluastetta Lapissa ja koko maassa. Valtaosa suojelutavoitteesta lankeaa strategian mukaan valtion maille.

Metsien suojeluasteessa on suuria eroja eri puolilla Lappia. Suurin suojelutarve vanhojen ja luonnontilaisten metsien lisäksi kohdentuu lehtoihin Lapin kolmion letto- ja lehtokeskuksen alueelle.

Vanhojen ja luonnontilaisten metsien määritelmästä sopiminen on avainasemassa, jotta niitä koskeva tavoite voidaan toteuttaa. Määritelmässä tulee ottaa huomioon puuston kasvunupeus ja muut alueelliset erot. Yksityismailla suojelusta maksettavan korvauksen tulee kattaa tulonmenetykset, joita puun muulla käytöllä voisi olla. Suojelua tulee edistää vapaaehtoiselta pohjalta. Monimuotoisuustavoitteet eivät saa estää laillisten elinkeinojen

harjoittamista tai vastaavasti metsänomistajille on taattava riittävä ja oikea-aikainen korvaus.

Luontoympäristöyksikkö ja Maaseutu ja energia -yksikkö

Tavoitteen soidensuojelun osalta ovat kaikin puolin kannatettavia ja tärkeitä. Soiden suojelun tarvetta on myös Lapissa Metsä-Lapin eteläpuolella. Metsä-Lappi tulee määritellä strategian käsitteissä.

Luontoympäristöyksikkö

Strategiassa mainitaan EU:n yhteinen tavoite, jonka mukaan 30 % meripinta-alasta tulisi olla suojeltuna vuoteen 2030 mennessä. Tästä 30 prosentista 10 % tulisi olla tiukasti suojeltu.

Suomen merialueiden luontoarvoista ylivoimaisesti suurin osa sijaitsee aluevesillä.

24.1.2023

Strategiasta ei käy ilmi, sisältääkö meripinta-alaan myös talousvyöhyke, jolla suojeltavia luontoarvoja on hyvin vähän. Mikäli lasketaan, se nostaa todellisen suojelupaineen aluevesivyöhykkeellä yli 30 prosenttiin. Kuten monimuotoisuusstrategiassa on todettu, haasteita tuo etenkin laajojen suojelualueiden perustaminen rannanläheisille matalille alueille ja niiden yksityisten maa- ja vesialueiden omistajien suuri lukumäärä. Suojelutavoite tulisi lähtökohtaisesti kohdentaa niille alueille, joilla suojeluarvoja tosiasiaassa on.

Maankäyttö ja ympäristövaikutukset -yksikkö

Sisävesien lisäsuojelun tarve on kovin yleisellä tasolla. Pienvesiä ei lueta mukaan järvi-, lampi- ja virtavesityyppeihin. Pitäisi olla järvi-, lampi- ja virtavesityyppejä ja pienvesiä.

Rantavyöhykkeiden mukaan ottaminen suojeluun on tärkeää sekä vesiluontotyyppien tilan turvaamisen näkökulmasta että niiden itsensä vuoksi. Uhanalaisen lajiston kannalta merkittävimmät kohteet voisi mainita myös muiden elinympäristötyyppien kohdalla.

Luontoympäristöyksikkö

3.4.2. Ennallistaminen ja hoito

Metsien ja soiden ennallistamiselle ja hoidolle esitetyt toimenpiteet ovat kannatettavia ja tarpeellisia. Helmi-ohjelman täysimittainen toteuttaminen riittävän rahoituksen turvin on tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistä. Vesielinympäristöissä vesistöjen ja vesienhoitosuunnitelmien kohteiden lisäksi tulisi huomioida pienvedet. Toimenpiteet niissä voivat olla muutakin kuin veden laadun parantamista, esimerkiksi puroissa morfologisen

rakenteen palauttamista tai lähteissä pohjavedenpinnan korkeuden palauttamiseen tähtääviä toimia.

Tavoitteista puuttuu osittain tarkempi määrittely sitä, mille tasolle hoito tai ennallistaminen tulee nostaa (T8.2, T8.4, T8.5, T8.7, T8.8).

Luontoympäristöyksikkö

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

3.5. Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

3.5.1 Luonnonvarojen hyödyntäminen, maankäyttö ja rakentaminen

Paineiden vähentämisellä ja juurisyihin vaikuttamisella on aivan keskeinen rooli luontokadon pysäyttämisessä. Osista puuttuvat kuitenkin kokonaan määrälliset, seurattavat tavoitteet ja toimien aikataulukutus, joten tavoitteet jäävät liian yleiselle tasolle. Nykyisillä kirjauksilla on mahdollista saavuttaa vain vähän parannusta vuoteen 2035. Tavoitevuoteen on vain 12 vuotta aikaa. Jotta siinä olisi mahdollista saavuttaa merkittäviä muutoksia, tulisi konkreettisten keinojen olla tässä vaiheessa jo tiedossa ja kirjattuina.

3.5.4. Julkishallinnon ohjaus

Strategian kirjaukseen siitä, että strategisen suunnittelun tulee perustua ajantasaiseen seurantatietoon ja strategioiden toimeenpanon vaikutuksia tulee arvioida kattavasti ja riittävän laajasti ottaen ekologisten näkökulmien lisäksi huomioon taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat on helppo yhtyä. Suunnittelun, päätöksenteon, seurannan ja arvioinnin tulee pohjautua tutkittuun ja parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon. Jotta tähän tavoitteeseen päästään, tulee varmistaa riittävä resursointi kaikille hallinnonaloille. Strategian mukaan edellisen toimintakauden arvioinnin mukaan luontokadon pysäyttämiseen kohdistunut rahoitus on ollut riittämätöntä kaikilla hallinnon sektoreilla, rahoituksen trendi on ollut voimakkaasti laskeva ja alan henkilöresurssit ovat jatkuvasti vähentyneet.

T14 Suomalainen julkinen hallinto toimii aktiivisesti, johdonmukaisesti ja vuorovaikutuksessa muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa strategian päätavoitteen saavuttamiseksi:

lainsäädäntö, muut ohjauskeinot ja strateginen suunnittelu ohjaavat ylläpitämään ja parantamaan luonnon monimuotoisuutta kaikilla sektoreilla.

Julkishallinnon tulee osallistua aktiivisesti läpinäkyvien kompensatiomallien kehittämiseen ja mahdollistaa näin kansalaisten osallistuminen monimuotoisuuden vaalimiseen vapaaehtoisesti ja omin varoin. Kompensatiomallien kehittäminen mahdollistaa sen, että suojelutyöhön tarvittavien julkisten resurssien tarve vähenee ja kansalaisilla on mahdollisuus olla itse osallisena suojelutoiminnassa. Samalla se tarjoaa maanomistajille mahdollisuuden käyttää alueitaan tavalla, josta saa korvauksen ja joka mahdollistaa alueen jättämisen esimerkiksi taloudellisen toiminnan ulkopuolelle. Kompensaation läpinäkyvyyden varmistamiseksi kompensoitavien kohteiden tulisi ensisijaisesti sijaita lähellä ja saatavilla tulisi olla tietoa, jolla maksaja voisi varmistua rahan menevän siihen tarkoitukseen, joka luvataan. Julkisten organisaatioiden tehtäväksi jäisi tutkimus parhaista kompensatiomalleista ja tieteellisen tiedon tuottaminen laskelmien pohjaksi. Viranomaisille voitaisiin säilyttää myös valvontavastuuta, jos toimijat eivät noudata läpinäkyvyyden periaatteita.

T14.3 Lisätään luonnon monimuotoisuutta ja kestävyysmurrosta koskevan tiedon käyttöä päätöksenteon pohjana

Valitaan kustannustehokkaimmat keinot luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi: valinnoissa huomioidaan nykyisessä valtion taloustilanteessa myös taloudellinen kestävyys. Kiinnitetään huomiota myös sosiaaliseen kestävyteen: luonnon monimuotoisuutta tukevat toimet eivät saa vaarantaa paikallisia elinkeinoja eivätkä aiheuttaa kohtuuttomia menetyksiä paikallisväestölle. Paikallisten yhteisöjen hyväksyntä monimuotoisuutta tukeville toimille edesauttaa tavoitteiden toteutumista: tämä tulisi huomioida erityisesti uusien suojelualueiden suhteen.

3.5.5. Osallistuminen luontoa koskevaan päätöksentekoon

T15 Luontoa koskevaan kansalliseen, alueelliseen ja paikalliseen päätöksentekoon,

suunnitteluun ja toimeenpanoon osallistuu laaja joukko yhteiskunnan eri toimijoita.

Turvataan maanomistajan oikeus omien alueidensa käyttöön lakien puitteissa. Mikäli alueita on tarpeen ottaa muuhun kuin maanomistajan suunnittelemaan käyttöön, varmistetaan maanomistajalle riittävä ja oikeudenmukainen korvaus. Jokamiehen oikeudet antavat jo muille kuin maanomistajille huomattavia vapauksia toisen alueen käyttöön: oikeuksia ei ole syytä laajentaa nykyisestä. Myös maanomistajien on koettava omaisuuteensa kohdistuvat toimet oikeudenmukaisiksi.

T15.2 Alueellinen suunnittelu ja yhteistyö on kannatettavaa ja jopa tuloksellisen suojelutoiminnan edellytys. Paikallinen taso tulee huomioida kaikissa toimissa nykyistä paremmin ja paikalliselle tietämykselle tulee antaa sille kuuluva arvo.

3.5.7. Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta, arviointi ja tutkimus

Strategian kirjaukseen seurannan ja tutkimuksen tärkeydestä on helppo yhtyä. Seuranta ei voida järjestää vain strategiakauden puitteissa vaan siihen pitää pystyä sitoutumaan pitkäjänteisesti.

Strategian tavoitteiden määrittely herättää huolta siitä, miten tavoitteiden toteutumista voidaan seurata. Luonnon monimuotoisuuden tämänhetkiset seurannat eivät pääosin tuota seurantatietoa vuoden - muutaman vuoden sykleissä vaan pidemmällä aikajaksolla. Monien tavoitteiden osalta on epäselvää, miten ja pystytäänkö niiden toteutumista seuraamaan.

3.5.8. Tietoisuus ja luonto-osaaminen

Suomalaisten osaamista tulisi vahvistaa erityisesti jokamiehen oikeuksista ja luonnontuotteiden kestävästä käytöstä. Luonnontuotteita keräämällä saadaan vesijalanjäljeltään nollassa olevia tuotteita ja voidaan korvata ulkomailta tulevaa hedelmien ja marjojen tuontia. Samalla voidaan perehdyttää kansalaisia luonnossa liikkumiseen ja luonnon arvojen vaalimiseen. Luonnontuotealalle tulisi kohdentaa tätä varten nimettyjä resursseja koulutusten, kampanjoiden ja uusien toimintamallien luomiseen.

Koulutusta ja kerhotoimintaa tulisi kohdentaa erityisesti lapsille ja nuorille.

Luonnontuotteiden keruu on luonnon kestävää käyttöä, kun huomioidaan uhanalaiset lajit sekä keruun intensiteetti: alalle on tuotettu kestävästä keruusta oppaita ja oppia tulisi jakaa aktiivisesti keruuverkostoissa toimiville. Panostamalla nykyistä enemmän metsien luonnontuotteiden laajamittaiseen ja systemaattiseen keruuseen voitaisiin samalla taata metsänomistajille tuloja muusta kuin puuraaka-aineen tuotannosta.

3.5.9. Luontosuhde, hyvinvointi ja terveys

T19 Monimuotoinen luonto ja sen tuottamat ekosysteemipalvelut tunnustetaan keskeisenä osana aktiivista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sairauksien ennaltaehkäisyä ja hoitoa.

Tavoite monimuotoisen luonnon vaikutuksesta terveyteen on kannatettava ja asiaa tulisi edistää aktiivisesti. Kunnille yms. yhteisöille tulisi laatia sitovia ohjeita mm. lasten päiväkotij- ja koulupihojen suunnitteluun, jotta välttyttäisiin tapauksilta, joissa pihat rakennetaan keinonurmista ilman yhtäkään luontoelementtiä. Rahoitusta tulisi suunnata koulujen pihojen tai lähiympäristöjen muuttamiseksi asfalttipihoista puutarhapihoiksi ja mahdollistamalla hyvällä suunnittelulla helppoa kulkua lähiluontoon, vaikka edes pienelle alueelle. Kaupunkilaisten luontoaktiivisuutta tulisi kannustaa mahdollistamalla kaupunkipuutarhat ja niiden hoitoon osoitetut minimiresurssit.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

3.6. Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

T20.1 Saamelaisten kotiseutualueen oma ilmasto- ja luonto-ohjelma

Myös Lapin ELY-keskus on keskeinen saamelaisalueella toimiva viranomaisohjauksesta ja valvonnasta ELY-keskus vastaa.

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

1. Johdanto

Tekstissä mainitaan ekosysteemipalveluiden tuotannon heikkenemisen konkreettisena esimerkkinä ja ruokaturvaa uhkaava tekijänä pölyttäjäkato Suomessa. Suomen ympäristökeskus (SYKE) on tuoreessa raportissaan tuottanut uutta tietoa noin 300 yleisen pölyttäjälajin esiintyvyyden muutoksista Suomessa: tutkimuksessa ei havaittu merkittävää muutosta pölyttäjien esiintyvyydessä. Tietoja esiintymisestä kerättiin viimeisen sadan vuoden ajalta: muutokset ovat olleet keskimäärin melko vähäisiä tarkastellusta aikajänteestä riippumatta. Kaikissa ryhmissä valtaosa lajeista pysyi esiintymisellään vakaana, ja harvinaistuneita sekä yleistyneitä lajeja oli jokseenkin yhtä paljon. (lähde: SYKE, tiedote 12.10.2022 sekä PÖLYHYÖTY-hankkeen sivut, <https://www.syke.fi/hankkeet/polyhyoty>).

Esitetty muutos: ekosysteemipalveluiden tuotannon heikkenemisen konkreettisena esimerkkinä ja ruokaturvaa uhkaavana tekijänä pölyttäjäkato, vaikkakaan viimeaikaisissa tutkimuksissa Suomessa ei ole havaittu merkittävää muutosta pölyttäjien esiintyvyydessä.

Juutinen Riikka
Lapin ELY - Luontoympäristöyksikkö